

ΠΑΣΧΑ ΣΤΟ ΓΙΡΟΜΕΡΙ – ΦΙΛΙΑΤΩΝ
Απομεινάρια εθίμων, που πρέπει, με κάθε τρόπο να κρατηθούν
και να συνεχιστούν από τις νέες γενιές

Παναγιώτη Β. Ντούρου, Δικηγόρου παρ' Αρείω Πάγω

I. ΣΥΝΤΟΜΗ ΑΝΑΔΡΟΜΗ ΣΤΟΝ ΤΟΠΟ ΚΑΙ ΧΡΟΝΟ

Βορειοδυτικά της Θεσπρωτίας, σε απόσταση 6 χιλιομέτρων από τους Φιλιάτες, στις πλαγιές του όρους Φαρμακοβούνι, σε υψόμετρο 280 μέτρων, είναι χτισμένη, εδώ κι αρκετούς αιώνες (προ του 11^{ου} αιώνα), η άλλοτε ξακουστή Κοινότητα Γιρομερίου (τώρα δ.δ. του δήμου Φιλιατών).

Υπάρχουν πολλές παραλλαγές, ως προς την **ορθογραφία του ονόματος** κατά την μακραίωνη ιστορία του χωριού. Μέχρι το 1940 γράφονταν Γηρομέριον (γηραιόν μέρος) και από τότε μέχρι σήμερα **ΓΙΡΟΜΕΡΙ**. Απαντάται κι ως Γερομέρι (λόγω του πετρώδους- στέρεου εδάφους), αλλά κι ως Γυρομέρι, ένεκα μετοίκησης στο Γιρομέρι, των κατοίκων που διαμένανε, στα από αμνημονεύτων ετών εγκαταληφθέντα χωριά, με την επωνυμία Αϊ Γιάννης, Πάνω Χωριό και Τσιμπλοχώρι.

Αιώνες παλαιότερα, αναφέρονταν και ως Ιερομέριον, καταφανώς, λόγω της υπάρχουσας - σε απόσταση περίπου ενός χιλιομέτρου από το χωριό - **Ιεράς Μονής Κοιμήσεως της Θεοτόκου Γηρομερίου** (η μονή κράτησε και μετά το 1940 την παλαιά ορθογραφία).

Φωτογραφία 1: Αποψη της Ι.Μ. Γιρομερίου

Το μοναστήρι, ιδρύθηκε μεταξύ των ετών 1310-1320, από τον Όσιο Νείλο τον Εριχιώτη, γόνο του αδελφού του αυτοκράτορα της Νικαίας

Θεοδώρου Λασκάρεως. Για περίπου εκατό χρόνια, η μονή ήταν έδρα Εξαρχίας του Οικουμενικού Πατριαρχείου και στη δικαιοδοσία της υπάγονταν 12 χωριά. Επίσης, για ένα βραχύβιο διάστημα, 1800-1803, ήταν έδρα **Επισκοπής**. Κατά την παράδοση, επί τουρκοκρατίας, λειτούργησε στη μονή **Κρυφό Σχολειό**. Επιπροσθέτως, για μια περίοδο ολίγων μηνών, λειτούργησε σ' αυτήν και **Ιερατική Σχολή**. Σύμφωνα με τον εγκριθέντα, από 31.5.1911 Κανονισμό και Πρόγραμμα Σπουδών της Σχολής, προβλέπονταν 4ετής φοίτηση. Δυστυχώς, λόγω έλλειψης σπουδαστών, η Σχολή λειτούργησε μόνο για λίγους μήνες (βλ. Προσκυνητάριον Ι.Μ. Κοιμήσεως της Θεοτόκου Γηρομερίου, Γηρομέρι 2008, σ. 104).

Σύμφωνα με βάσιμες αναφορές, η μονή ιδρύθηκε, πολύ νωρίτερα, τον 7^ο αιώνα και καταστράφηκε τον 9^ο αιώνα από τους **εικονομάχους**. Επί των ερειπίων της, μετά την αναστήλωση των Εικόνων, ο **Όσιος Νείλος** και οι υποτακτικοί του, ασκητές στις βραχώδεις σπηλιές του Ροδάνι Γηρομερίου χτίστηκε αργότερα η σημερινή (βλ. Προσκυνητάριον, ό. π. σελ.29)

Πολλοί μελετητές, δέχονται, ότι η παλαιότερη μονή, είχε χτιστεί πάνω σε προϋπάρχοντα **αρχαιοελληνικό ναό και μάλιστα αφιερωμένο στο Δία**. Κατά πολλές προφορικές αναφορές Γηρομεριτών, οι υπάρχουσες επιμαρμαρωμένες κολώνες, εντός του Καθολικού της μονής, είναι απομεινάρια εκείνου του αρχαιοελληνικού ναού. Στην ορθότητα της άποψης αυτής, συνηγορεί και το γεγονός, ότι απέναντι από το μοναστήρι και σε υψομετρική διαφορά περίπου 150 μέτρων χαμηλότερα από αυτό - στη θέση που βρίσκονταν παλαιότερα το χωριό Τσιμπλοχώρι - πλέον χορτολιβαδική έκταση, ιδιοκτησία της μονής- υπάρχει τοποθεσία, η οποία, διατήρησε ανά τους αιώνες το όνομά της και αποκαλείται **ΑΓΟΡΑ**. Το ανωτέρω, αποδεικνύει αδιαμφισβήτητα, την **ύπαρξη στην τοποθεσία εκείνη, ακμάζουσας αρχαιοελληνικής πόλεως** (βλ. περισσότερα : Μουσελίμης Σπύρος, Οι Αρχαιότητες της Θεσπρωτίας, Γιάννενα 1980, Φώτης Οικονόμου, Η Θεσπρωτία από των αρχαιοτάτων χρόνων μέχρι των ημερών ημών, Αθήνα 1079, κ. ά.)

Το Γηρομέρι, είναι **παραδοσιακός οικισμός**, με πανέμορφα πετρόχτιστα σπίτια κι αρκετά αρχοντικά, χτισμένα σε μορφή φρουρίων. Τα περισσότερα σπίτια περιβάλλονται μαζί με τις αυλές τους, από ψηλούς τοίχους, τους αποκαλούμενους **οβορούς**, οι οποίοι κλείνουν με μεγάλες βαριές αυλόπορτες, μοναστηριακού τύπου.

Διπλ. Διοίκησης Επιχειρήσεων
Διπλ. Οικονομολόγος

Παναγιώτης Β. Ντούρος

Δικηγόρος
παρ' Αρείω Πάγω

Πληρεξούσιος Δικηγόρος του Ι.Κ.Α.

Κανακάρη 178 (1ος όρ.) • 26 221 Πάτρα

Τηλ.: 0610 224498 5' 6949339300

e-mail: durospram@gmail.com

Φωτογραφία 2 :

Χαρακτηριστικό δείγμα κατοικίας
στο Γιρομέρι, με τον οβορό και
την βαριά αυλόπορτά της

Φωτογραφία 3 :

Όλα τα σπίτια του χωριού είναι
δίπατα. Στο ισόγειο βρίσκεται το
κατώι, ενώ στον πρώτο όροφο οι
χώροι διαμονής και τα υπνοδωμάτια

Στο ισόγειο βρίσκεται το κατώι, το οποίο χρησιμοποιείται ως χώρος αποθήκευσης καυσόξυλων, για στάβλισμα των οικόσιτων ζώων (κότες και 3-5 γίδες, τις οποίες παλαιά βοσκούσε ο τσοπάνης του χωριού). Εκεί, σε ξεχωριστό χώρο, υπήρχαν αμπάρια για τα γεννήματα, μεγάλα πιθάρια ή καπάσες (μεταλλικά δοχεία) για την φύλαξη του ελαιόλαδου, καθώς επίσης και δοχεία με τυριά. Ορισμένα αρχοντικά διέθεταν και γκλαβανή, δηλαδή ένα είδος κρύπτης κάτω από το υπόγειο, της οποίας η είσοδος σφράγιζε με ογκόλιθο, κι ήταν γνωστή μόνο στους οικείους.

Στον πρώτο όροφο βρίσκεται ο οντάς (χώρος υποδοχής και υπνοδωμάτιο) το μεσιό (χειμωνιάτικο με τζάκι) και ο μαριός (κουζίνα με ξυλόφουρνο). Ορισμένα σπίτια είχαν και δεύτερο υπνοδωμάτιο. Σημειωτέον, όλοι οι χώροι είναι ψηλοτάβανοι (πάνω από 3,5 μέτρα), με ωραία ταβάνια κι ευρύχωροι, καθότι σ' αυτούς, ζούσαν πολυμελείς οικογένειες (βασικά συμβίωναν μαζί τρεις γενιές δηλ. παππούδες, οι γονείς – συνήθως ο πρωτότοκος γιος κι σύζυγός του, με τα παιδιά τους - εγγόνια τους). Στους οντάδες λάμβαναν χώρα όλες οι κοινωνικές εκδηλώσεις όπως τραπεζώματα για ονομαστικές εορτές, γάμους κλπ.

Ο **πληθυσμός του χωριού**, βαίνει συνεχώς μειούμενος. Το έτος 1900, κατοικούσαν σ' αυτό 93 οικογένειες, δηλαδή περίπου 465 κάτοικοι (93 X 5 μέλη κάθε οικογένεια), ενώ σύμφωνα με την απογραφή του 2001, είχαν απομείνει πλέον, μόνο 83 μόνιμοι κάτοικοι!

Όπως αναφέρει ο Παναγιώτης Μήτσης (Η ζωή και τα σχολεία στη Θεσπρωτία τα χρόνια της Τουρκοκρατίας, Φοινίκι 2006, σελ. 143 επ.) στο Γιρομέρι λειτουργούσαν το 1900, τα εξής Σχολεία: 1 Δημοτικό, 1 Ελληνικό, 1 Παρθεναγωγείο, με 95 μαθητές, 80 μαθήτριες, 2 δασκάλους και 1 δασκάλα...Σήμερα πλέον, όλα έρημα!

Μετά τον πόλεμο, λειτουργούσε στο χωριό και **Ίδρυμα Βασιλικής Πρόνοιας**, με την μεταγενέστερη επωνυμία «**Σπίτι του Παιδιού**» (Σχολή το αποκαλούσαν οι κάτοικοι του χωριού), στελεχωμένο: από την αποκαλούμενη «Αρχηγό» ως Διευθύνουσα, 1 μοδίστρα, 1 υφάντρα, 1 ταπητουργό, 1 σιδηρουργό, 1 μαραγκό και 1 αγροτεχνίτη, οι οποίοι παρείχαν δωρεάν τις υπηρεσίες τους στους χωριανούς. Εκεί πηγαίνανε οι γυναίκες του χωριού και μάθαιναν ραπτική, ταπητουργία και υφαντική. Ταυτόχρονα είχαν την δυνατότητα να χρησιμοποιήσουν τις ραπτομηχανές της Σχολής και στους αργαλειούς της, ύφαιναν φλοκάτες, κλίμια κλπ. Για ένα διάστημα, η Αρχηγός ασκούσε και καθήκοντα Νηπιαγωγού. Σημειωτέον, ότι υπό την αιγίδα της, το «Σπίτι Παιδιού» διενεργούσε διάφορες ψυχαγωγικές κι εκπαιδευτικές εκδηλώσεις, όπως π.χ. σκετς από μαθητές τα Χριστούγεννα, χορό τις Απόκριες, καθώς κι εκδρομές σε Αρχαιολογικούς Χώρους το καλοκαίρι. Διέθετε και δανειστική βιβλιοθήκη, πολύ σημαντική προσφορά εκείνη την εποχή,

που σπάνιζαν τα βιβλία. Την 10ετία του 1980 έπαυσε η λειτουργία της κι ο χώρος λειτουργεί πλέον ως υποτυπώδης ξενώνας του χωριού.

Η μετανάστευση των Γιρομεριτών ήταν πολύ έντονη, με χώρες εγκατάστασης : αρχικά επί Τουρκοκρατίας, τον 17^ο με 18^ο αιώνα, την Βλαχιά, Φιλιπούπολη και Κωνσταντινούπολη, αργότερα από το 1900-1920 την Αμερική, ενώ μετά το 1960, την Αυστραλία και στην συνέχεια, μαζικά πλέον, την Δυτική Γερμανία. Αν ληφθεί υπόψη και η εσωτερική μετανάστευση, την δεκαετία του 1960 και μετέπειτα, με προορισμό κυρίως την Αθήνα και Πάτρα, τότε σίγουρα δεν υπάρχει σπίτι στο χωριό χωρίς «ξενιτεμένο».

Οι πρώτοι ξενιτεμένοι Γιρομεριάτες ήταν αγωγιάτες, πραματευτάδες, μυλωνάδες, αρτεργάτες, βαρελάδες. Με το μεράκι και την απaráμιλλη εργατικότητα τους, κατόρθωσαν με την πάροδο των χρόνων, με «το κομποδέμα τους», ν' ανοίξουν δικούς τους μύλους (στη Φιλιπούπολη), φούρνους (στην Κωνσταντινούπολη, Αθήνα και Πάτρα) και άλλοι να διαπρέψουν στο εμπόριο.

Οι Γιρομεριάτες, στην Κωνσταντινούπολη είχαν εντονότατη οικονομική, κοινωνική και πνευματική παρουσία. Μάλιστα δε, το 1872, τρεις Γιρομεριάτες ήταν συνιδρυτές του 65μελούς Φιλεκπαιδευτικού Συλλόγου των εν Κωνσταντινούπολει Ηπειρωτών (βλ. Παν. Μήτση, ό. π. σελ. 135). Το 1892, Πρόεδρος της Φιλεκπαιδευτικής Αδελφότητας Κωνσταντινουπόλεως «Η ΑΓΑΠΗ», ήταν ο Γιρομεριάτης Φίλιππος Βουγίδης (βλ. Προσκυνητάριον, ό.π. σελ. 104).

Οι Γιρομεριάτες στην Αθήνα, ίδρυσαν την Αδελφότητα « Ο Όσιος Νείλος», ενώ στην Πάτρα την Αδελφότητα « Ο Άγιος Αντώνιος», με σκοπό, να κρατήσουν ζωντανή την φλόγα αγάπης που τους έδενε με την ιδιαίτερη πατρίδα τους και να διατηρήσουν, μεταλαμπαδεύοντας και στα παιδιά τους, τα ήθη, έθιμα και παραδόσεις του χωριού τους. Σημειωτέον, όλοι τους είχαν κι έχουν πάθος για την μόρφωση. Επειδή, λόγω φτώχειας την είχαν στερηθεί οι παλαιότεροι, γι αυτό και με μύριες όσες θυσίες, βοήθησαν και βοηθούν τα παιδιά τους να μάθουν «γράμματα». Σήμερα πολλά από αυτά, κοσμούν όλους τους κλάδους και βαθμίδες της Επιστήμης, αλλά και της Δημόσιας Διοίκησης.

II. ΜΟΝΑΔΙΚΟ ΣΤΟ ΕΙΔΟΣ ΕΘΙΜΟ του ΠΑΝΗΓΥΡΙΟΥ ΤΩΝ ΝΕΚΡΩΝ

Οι μέρες της Λαμπρής, για τους απανταχού ξενιτεμένους Γιρομεριάτες, ήταν και συνεχίζουν να είναι πολύ ιδιαίτερες. Φορτισμένες έντονα, με αναμνήσεις, νοσταλγία, πόνο, παράπονο, μα και χαρά κι ελπίδα ότι θ' ανταμώσουνε γρήγορα, ξανά στο τόπο τους, στο πανέμορφο και ξακουστό Γιρομέρι.

Όσοι απ' αυτούς, έτυχε να ζήσουν τις μέρες της Πασχαλιάς, μακριά απ' το Γιρομέρι, ανακαλούσαν στη μνήμη τους, τις παιδικές αναμνήσεις και τα βιώματά τους από το χωριό. Μαζί με το δάκρυ, άνθιζε ταυτόχρονα στα χείλη τους ένα μειδίαμα, που συνόδευε κι έδινε κουράγιο στην ευχή της καρδιάς τους, ότι του χρόνου, θα βρίσκονται να γιορτάσουν το Πάσχα στο χωριό τους. Μ' αυτό το όνειρο, η μια εικόνα εναλλάσσονταν με την άλλη... ξανά ...και ξανά απ' την αρχή!

Αναβιώνει στην μνήμη, κυρίως των μεγαλύτερων σε ηλικία, το **απόγευμα του Μ. Σάββατου** στο Γιρομέρι. Όλα τα παιδιά του χωριού, μ' ένα κόκκινο αβγό στην τσέπη, μαζεύονταν στην πλατεία του χωριού, την επονομαζόμενη **Λιόμπιο**. Με το σούρουπο, οι χωριανοί, αφού τακτοποιούσαν - πιο νωρίς από τις άλλες μέρες- τις γεωργοκτηνοτροφικές δουλειές τους, τα μαγειρέματα κλπ., με τις λαμπάδες στο χέρι, ξεκινούσαν για την εκκλησία, ροβολώντας σιγά-σιγά τα γραφικά καλντερίμια. Η λαχτάρα ήταν έκδηλη στα μάτια μικρών και μεγάλων. Βιάζονταν να ξεκινήσουν μια ώρα αρχύτερα για την εκκλησία, διότι, πρόσμεναν να συναντήσουν και να σφιχταγκαλιάσουν, κάποιον «δικό τους» ξενιτεμένο. Να μάθουν νέα του, να μοιραστούν την χαρά μαζί του...αλλά και το πόνο, σε κάποιες άλλες περιπτώσεις. Όλα τα'χει η ζωή!

Η πρώτη στάση, προτού μπουν στην εκκλησία, «των **Εισοδίων της Θεοτόκου**», γίνονταν στην πλατεία του χωριού. Εκεί, αλλά και στην αυλή του παρακείμενου μαγαζιού, του μαγαζάτορα Λάκη Πάσχου (Πασχόπουλου), ο οποίος έκανε σύμπραξη κάθε Πάσχα, με τον επίσης μαγαζάτορα στο χωριό Παναγιώτη Βέττο, γίνονταν το αδιαχώρητο από κοσμοσυρροή!

Χαιρετούρες, αγκαλιές, φιλία, ευχές, γέλια, κλάματα χαράς, μεταξύ των μόνιμων κατοίκων και των ξενιτεμένων, ανακατεύονταν με τις χαρούμενες φωνούλες των μικρών παιδιών που παίζανε. Λες κι ήταν από «Θεού», τα παιδιά των ξενιτεμένων, γίνονταν «ένα», με τα παιδιά των μόνιμων κατοίκων, ενσωματώνονταν άμεσα, χωρίς καμιά «ταξική» διάκριση ή «ενδυματολογική» υπεροψία.

Εντελώς ανύποπτα, γινόντουσαν όλοι κοινωνοί, των σημαδιών που είχε αφήσει πάνω στον καθένα τους, ο πανδαμάτωρ χρόνος. Πολλούς ξενιτεμένους, παρότι είχαν παρέλθει αρκετά χρόνια, τους αναγνώριζαν αμέσως. Άλλους τους κοιτούσαν αμήχανα, προσπαθώντας να μαντέψουν «ποιος να είναι ; ».

Μέχρι την δεκαετία του 1970, οι αποστάσεις φάνταζαν τεράστιες, επειδή δεν περίσσευε «φράγκο», κι οι μετακινήσεις των ξενιτεμένων, γίνονταν αποκλειστικά, με τα δημόσια μεταφορικά μέσα, κι αυτές σε πολύ αραιά χρονικά διαστήματα. Έτσι, σε κείνη την υπέροχη και μοναδική μάζωξη, αντάμωναν συγχωριανούς, που είχαν χρόνια, ακόμη και δεκαετίες

ολόκληρες, να επισκεφθούν το χωριό. Ξενιτεμένοι από Αμερική Καναδά, Γερμανία, Αθήνα, Πάτρα.

Παρένθεση : Δυστυχώς, ουδείς εκ των νεοτέρων χωριανών γνωρίζει ... αν απέμεινε «ίχνος», από την άλλοτε πολυπληθέστατη, ευκατάστατη και γεμάτη πνευματικούς ανθρώπους παροικία των Γιρομεριτών της Πόλης, που επηρέαζε ακόμη και αποφάσεις του Οικουμενικού Πατριάρχη. Η προσθήκη, στον τίτλο του Μητροπολίτη Παραμυθίας, Φιλιατών και **Γιρομερίου**, μετά την κατάργηση της πατριαρχικής εξαρχίας στη μονή, οφείλεται στις πιέσεις, που ασκήθηκαν από Γιρομεριάτες - εμπόρους της Κωνσταντινούπολης, καθότι αυτοί, ενίσχυαν παντοιοτρόπως και κυρίως οικονομικά το Οικ. Πατριαρχείο (βλ. Φώτης Οικονόμου, ό. π.).

Το **Μ. Σάββατο** λοιπόν, προτού δύσει ο ήλιος, είχαν καταφθάσει κιόλας στο μαγαζί, οι «**βιολιτζήδες**», όπως αποκαλούσανε οι χωριανοί τους οργανοπαίχτες παραδοσιακών μουσικών οργάνων. Ποιος δεν θυμάται τον περίφημο κλαριντζή Βαγγέλη Μαρκόπουλο κι αργότερα τον Βασίλη Δήμα; Μαζί στην μουσική κομπανία, ο γνωστός τραγουδιστής Γιώργος Τράκης με την κιθάρα του, ο Χαλκιάς με το βιολί του, ο Νικολαγιάννης με το ντέφι του, κ. ά. Από το Γιρομέρι, πέρασαν και τραγούδησαν, το Πάσχα οι: Αλέκος Κώστας, Σάββας Σιάτρας, η Παγώνα Αθανασίου κ.ά. γνωστά αηδόνια της ηπειρώτικης μουσικής. Οι οργανοπαίχτες καθόντουσαν στην αυλή του μαγαζιού, και πίνοντας το ουζάκι τους, κούρδιζε σχολαστικά ο καθένας τους, το μουσικό όργανο που έπαιζε. Όλοι τους, γνωστοί σε όλους, αφού ερχόντουσαν για 10ετίες κάθε Πάσχα, να διασκεδάσουν τον κόσμο στο χωριό, που είχε αμέτρητους μερακλήδες, τόσο του πολυφωνικού τραγουδιού, όσο και του χορού!

Κατά τις 8 η ώρα το βράδυ, λέγοντας διάφορα χωρατά μεταξύ τους, ζύγωναν και κάθονταν στο τραπέζι των βιολιτζήδων οι αείμνηστοι συγχωριανοί Κώτση (Κων/νος) Πάσχος (Γραμματέας και Ψάλτης για μισό και πλέον αιώνα του χωριού), Θολός (Θεολόγος) Βρυσέλλας, Γιώργος Παύλου Ντούρος κ. ά. Όλοι τους, εμπειρικοί μεν, πλην όμως **καθόλα άριστοι δεξιοτέχνες, των πολυφωνικών ηπειρώτικων τραγουδιών.** Το έλεγε η καρδιά και το πνευμόνι τους!

Για περίπου 2 - 3 ώρες, μέχρι ν' αρχίσει η ακολουθία της Ανάστασης, διαδραματίζονταν μια μοναδική κι ανεπανάληπτη κάθε φορά εκδήλωση ζωντανής παραδοσιακής **πολυφωνικής ηπειρώτικης μουσικής.** Όσοι έχουν ριζωμένη στα σπλάχνα τους την Ήπειρο, σε τέτοια ακούσματα, σηκώνεται κι η τελευταία τρίχα του κορμιού τους, από την συγκίνηση.

Η αρχή, γινόταν πάντα με το ποιμενικό τραγούδι « ο σκάρος». Μετά ακολουθούσαν μοιρολόι, καθιστικά, τραγούδια του χάρου και της ξενιτιάς, μα και της χαράς και του έρωτα.

Οι παριστάμενοι χωριανοί παρακολουθούσαν τα δρώμενα, στριμωγμένοι μεταξύ τους, όρθιοι, γύρω απ' το τραπέζι των βιολιτζήδων. Απ' όλους νεκρική σιγή! Όλοι γνώριζαν από εμπειρία, τι πρόκειται ν' ακολουθήσει! - «Άντε παρ' το Θολόη», τον σιγόνταρε μειλίχια ο Κώτση Πάσχος.

Με φωνή που διαπερνούσε κι έσκιζε βουνά και χαράδρες, ο Θολόης Βρυσέλλας ξεκίναγε το τραγούδι ως **πάρτης**, έτσι αποκαλείται αυτός που παίρνει πρώτος το τραγούδι)

- «Όρε σήκω Μαργιόλα από της γης κι από το μαύρο χώμα...»

Οι υπόλοιποι, τον πλαισίωναν. Ο μεν **κλώστης**, έτσι αποκαλείται αυτός με την δεύτερη φωνή, έκλωθε το τραγούδι, ενώ οι υπόλοιποι, οι αποκαλούμενοι **ισοκράτες**, με ειδικά φωνητικά κεντήματα, τα λεγόμενα **ισοκρατήματα**, δίδανε έναν τόνο αρμονικής φωνητικής συνέχειας. Από κοντά, κάλυπταν τις παύσεις, τα μουσικά όργανα, για να προκάμουν να πάρουν ανάσα οι τραγουδιστές.

Αλήθεια, ποιος άκουγε και δεν δάκρυζε;

Μετά... «το γύριζε» σε τραγούδι της καρδιάς, ο Κώτσης Πάσχος :

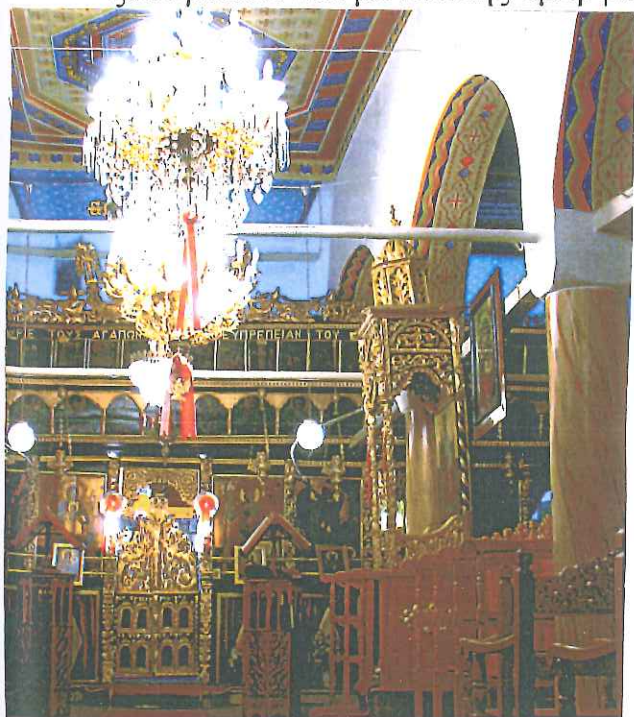
- « Αχ, μωρέ σεβντά, καρασεβντά...»

Ακολουθούσαν κι άλλα τραγούδια :

«Άργησε φούρνε να καείς», « Αλησμονώ και χαίρομαι...», «Ξενιτεμένο μου πουλί...»

Τι φωνές, ασύλληπτης καλαισθησίας Θεέ μου, και πως κούμπωναν μεταξύ τους! Τα συναισθήματα, στο άκουσμα των πολυφωνικών τραγουδιών, εναλλάσσονταν από το ένα τραγούδι στο άλλο, από τη χαρά στη λύπη κι αντίστροφα.

Στο άκουσμα της καμπάνας, σταματούσαν και κατέβαιναν, σιγοκουβεντιάζοντας μεταξύ τους, τα σκαλιά για **την εκκλησία**. Η εκκλησία, έχει ένα πανέμορφο και μοναδικής τεχνοτροπίας, παμπάλαιο ξυλόγλυπτο τέμπλο, με θαυμάσιες, άριστης βυζαντινής ζωγραφικής εικόνες, με ωραία υπέροχα ξυλόγλυπτα βημόθυρα κι έναν επίσης ξυλόγλυπτο και μοναδικής ομορφιάς αρχιερατικό άμβωνα.

Φωτογραφία 4:
Η εκκλησία του χωριού
(από το ημερολόγιο, έτους 2008,
της Αδελφότητας Γιομεριτών
Αθηνών «Ο ΟΣΙΟΣ ΝΕΙΛΟΣ»)

Δυστυχώς δεν γλύτωσε ούτε η εκκλησία, από τον απαράδεκτο «εκμοντερνισμό» της περιόδου 1960-1970. Από «καλή πρόθεση» ορισμένων εκκλησιαστικών Επιτρόπων κι ανοχή Αρχόντων του χωριού, που δεν τους εναντιώθηκαν, ξηλώθηκε ολοσχερώς ο «γυναικωνίτης» της εκκλησίας, μαζί με τον ξυλόγλυπτο άμβωνα κηρύγματος - ανάγνωσης του Ευαγγελίου. Το δάπεδο της εκκλησίας, το οποίο ήταν στρωμένο εδώ και αιώνες, με λαξευτές στο χέρι, ομοιόμορφες, σε σχήμα τετράγωνου και διαφόρων χρωμάτων, ογκωδέστατες πέτρες (πλάκες), καλύφθηκε με ...μωσαϊκό!

Το ίδιο «κακό» συντελέστηκε και με τα καλντερίμια του χωριού, που ξηλώθηκαν ή εξαφανίστηκαν καλυπτόμενα από μπετό! Ευτυχώς, κάποιοι κατανόησαν «το κακό» που έγινε κι προχωρούν σε πλακοστρώσεις, πλην όμως τα καλντερίμια...πεθάνανε !

Φωτογραφία 5 : Δείγμα από ένα παραδοσιακό καλντερίμι

Οι χωριανοί, αφού παίρνουν το «Άγιο Φώς», βγαίνουν από την εκκλησία με αναμμένες λαμπάδες στην πλατεία, όπου ο παπάς διαβάζει το Αναστάσιμο Ευαγγέλιο και ψάλει το «Χριστός Ανέστη».

Η παράδοση λέει, πως τα παλαιότερα χρόνια, ο παπάς, προτού ψάλει το «Χριστός Ανέστη», ρωτούσε πάντα τους παριστάμενους χωριανούς, αν είναι «όλου» παρόντες ή μήπως υπήρχε κάποιος που περιμένει «ξενιτεμένο», ο οποίος βρίσκονταν ακόμη «καθ' οδόν». Λαμβάνοντας αρνητική απάντηση, θυμιάτιζε το ιερό Ευαγγέλιο ψέλνοντας: « Δόξα τη αγία και ομοουσίου και ζωοποιού και αδιαιρέτω Τριάδι. Χριστός Ανέστη εκ νεκρών...».

Με μοναδικό φωτισμό, το κιτρινοκόκκινο, τρεμουλιαστό φως των πασχαλινών λαμπάδων, δημιουργούνταν μια κατανυκτική, γεμάτο μυστήριο ατμόσφαιρα. Στο άκουσμα του «Χριστός Ανέστη», γίνονταν πανζουρλισμός. Χτυπούσε χαρμόсуνα η καμπάνα, ορισμένοι ρίχνανε

βεγγαλικά, ανταλλάσσανε ευχές μεταξύ τους, τσούγκριζαν τα κόκκινα αυγά, αγκαλιές, φιλία απ' όλους. Οι καρδιές πλημμύριζαν, ευτυχία, χαρά, ελπίδα, κουράγιο, όνειρα...Επιστρέφοντας στο σπίτι, χαράσσουν, με την φλόγα της λαμπάδας, στο φρεσκοασβεστωμένο πρέκι της εξώπορτας, το σημείο του σταυρού και με αυτήν ανάβουν το καντήλι του εικονίσματος. Στη συνέχεια κάθονται στο τραπέζι και τσούγκριζαν μεταξύ τους, τα πασχαλινά αυγά (τα οποία, παλαιότερα είχαν σκουροκόκκινο χρώμα, επειδή τα βάφανε την Μ. Πέμπτη, με φλούδες κρεμμυδιών). Συνήθως τρώγανε, σε ορισμένα σπίτια, την αβγοκομμένη κρεατόσουπα (μαγειρεμένη με το κεφάλι και τον σβέρκο του αρνιού), ενώ σε άλλα, τον καπαμά (μαγειρεμένα εντόσθια αρνιού με μυρωδικά, παραπλήσιο της μαγειρίτσας).

Την Κυριακή του Πάσχα, αφού τέλειωνε η ακολουθία της Αγάπης, οι χωριανοί στήνανε σύντομο χορό στο Λιόμπιο.

Φωτογραφία 6: Χορός στο Λιόμπιο, σε δυο κύκλους. Στον εξωτερικό κύκλο χορεύουν οι «μεγάλοι», στον εσωτερικό κύκλο οι «μικροί»

Οι χωριανοί, πιασμένοι χέρι-χέρι μεταξύ τους, χορεύανε ΟΛΟΙ ΜΑΖΙ κυκλικά κι όχι κατά σόγια ή παρέες. Αυτή η τόσο μοναδικά όμορφη παράδοση του χωριού, παρότι έσπασε για κάποιο χρονικό διάστημα, γίνεται προσπάθεια, τον τελευταίο καιρό, να επανέλθει και να διατηρηθεί.

Βεβαίως την παραγγελία του τραγουδιού, την δίδει ο πρώτος του χορού, ο χορευτής. Τον χορευτή, τον κρατάνε -και πληρώνουν τους οργανοπαίχτες- οι συγγενείς και φίλοι του. Έτσι καθένας, μπαίνοντας στο χορό, περιμένει μέχρι να έρθει η σειρά του, για να χορέψει πρώτος. Αφού χορέψει, μπορεί να παραμείνει στον κύκλο, χορεύοντας για όσες ώρες θέλει, εννοείται όχι πρώτος. Κατά την διάρκεια του χορού, συνήθως ήταν ευκαιρία, μεταξύ των νέων, για γλυκοκοιτάγματα, σφίξιμο με νόημα του χεριού, χαμόγελα, ψίθυροι στο αυτί κλπ Υπήρξε πάντα σεβασμός στην προτεραιότητα. Πρώτα, χόρευαν οι μεγαλύτεροι στην ηλικία κι ακολουθούσαν οι νεότεροι. Αρκετές φορές, τα παιδιά έστηναν εσωτερικά

του κύκλου χορού των ενηλίκων, τον δικό τους, δεύτερο κύκλο χορού. Ήταν εξαιρετικά ζηλευτό, να βλέπεις να κινούνται παράλληλα, δύο κύκλοι χορού, γεμάτους ζωντανία κι αγάπη. Ο χορός, σταματούσε αργά το μεσημέρι, για να επιστρέψουν οι χωριανοί στα σπίτια τους, για το πασχαλινό τραπέζι. Το **πασχαλινό τραπέζι** είχε ως κυρίως πιάτο, αρνί, ψημένο με πατάτες στο φούρνο ή στην γάστρα και συμπληρώνονταν από διάφορες πίτες (ριζόπιτα, γαλατόπιτα, χορτόπιτα κπλ.), σαλάτες, τυρί φέτα κπλ. Ο οβελίας, «ήρθε» στο χωριό, μόλις τα τωρινά χρόνια. Το βράδυ, στην πλατεία του χωριού, συνεχίζονταν το πανηγύρι, στο οποίο έπαιρναν μέρος και επισκέπτες-συγγενείς, από όλα τα γύρω χωριά και από τους Φιλιάτες.

Την **Δευτέρα του Πάσχα**, το πρωί, όλοι οι χωριανοί κατηφορίζουν για την Αγία Σωτήρα, το νεκροταφείο του χωριού, για την Θεία Λειτουργία. Σε εντοιχισμένη πλάκα, στο δυτικό μέρος της εκκλησίας, είναι λαξευτό το έτος 1701! Αφού ανάψουν κεριά και προσκυνήσουν το εικονοστάσι της εκκλησίας, εξέρχονται για λίγο από αυτήν και πάνε στους οικογενειακούς τάφους να ανάψουν το καντήλι στα «πεθαμένα» τους. Αφήνουν δίπλα από αυτό, ένα κόκκινο πασχαλινό αυγό, τοποθετούν στο βάζο που υπάρχει πάνω στο μνήμα, μια ανθοδέσμη λουλούδια κι επιστρέφουν στην εκκλησία.

Έργο του Σπύρου Μελετζή, ενός από τους
ελεγκτικότερους Έλληνες φωτογράφους

Φωτογραφία 7 :
Οι «βιολιτζήδες» παίζουν
πάνω στον τάφο, το τραγούδι
που χόρευε ο νεκρός.
Φ/το του Σπ. Μελετζή
Εφ. Καθημερινή, 13.11.1992

Μετά το πέρας της Θείας Λειτουργίας, ο παπάς βγαίνει έξω από την εκκλησία με το θυμιατό και ακολουθεί με την σειρά, έναν – έναν της οικογένειες των χωριανών, οι οποίοι τον οδηγούν στον οικογενειακό τους τάφο, όπου «ρίχνει» **τρισάγιο**, υπέρ αναπαύσεως της ψυχής των αγαπημένων τους.

Στη συνέχεια, οι συγγενείς καλούν τους **παρευρισκόμενους βιολιτζήδες**, να πλησιάσουν στο μνήμα των οικείων τους και τους δίνουν παραγγελία,

να παίζουν το τραγούδι που χόρευε, όσο βρίσκονταν στη ζωή, ο «άνθρωπός τους» ή κάποιο μοιρολόι. Δεν υπάρχουν λόγια, να περιγραφεί η συγκεκριμένη σκηνή. Το μνήμα, περικυκλωμένο από συγγενείς, που δεν βαστούν τα δάκρυά τους, ενώ οι βιολιτζήδες παίζουν το τραγούδι που άρεσε ή χόρευε ο νεκρός. Ελάχιστα πιο πίσω, παρακολουθούν αμίλητοι, σαν χορός αρχαίας τραγωδίας, όλοι οι λοιποί χωριανοί. Αυτό επαναλαμβάνεται, με επιμέλεια των συγγενών, σε κάθε μνήμα των «πεθαμένων» τους. Οι στιγμές είναι ιδιαίτερα φορτισμένες κι αβάσταχτος ο πόνος, στην περίπτωση που ο νεκρός που «έφυγε», ήταν νέος ή νέα. Τότε, βουρκώνουν τα μάτια σχεδόν όλων των παρισταμένων χωριανών.

Αφού τελειώσει αυτή η ιεροτελεστία, οι χωριανοί, φεύγουν απ' το νεκροταφείο, και με αλλαγή διάθεσης πλέον, από την λύπη σε χαρά, ανηφορίζουν όλοι, μαζί με τους οργανοπαίχτες, για το χωριό. Σταματούν σ' ένα πλάτωμα του Δεμανούση, όπου στήνουν για λίγο, τον χορό μεταξύ τους. Στην συνέχεια, επισκέπτονται όλοι, μαζί με τους οργανοπαίχτες, ένα προς ένα τα σπίτια του κάτω μαχαλά του χωριού. Με αδιασάλευτη σειρά, από αμνημονεύτων ετών!

Κάθε σπίτι, είναι γιορτινά στρωμένο με τα κιλίμια και χράμια. Οι ευχές κι οι αγκαλιές δίνουν και παίρνουν. Οι νοικοκυραίοι, κερνάνε όλους τους επισκέπτες λουκούμι (τώρα πλέον, άλλα γλυκά), ούζο τους άντρες και μέντα τις γυναίκες (τα τελευταία χρόνια προσφέρουν πλέον... και ούισκι, μπίρες κλπ). Βγάζουν διάφορους μεζέδες, με κυρίαρχο, την **ντελικατέσα του χωριού**, το περίφημο **συκωτομπρίαμο** (εντόσθια αρνιού, με ρύζι και άφθονα μυρωδικά, ψημένα στο φούρνο). Όσο κρατάει αυτό, σηκώνονται οι νοικοκυραίοι του σπιτιού με τους συγγενείς και φίλους τους, δίνουν παραγγελία στους οργανοπαίχτες και χορεύουν μεταξύ τους. Καθένας από αυτούς, συνήθως χόρευε κάθε Πάσχα, το ίδιο αγαπημένο του τραγούδι, γι αυτό κι όλοι οι χωριανοί, «ήξεραν» ποιος χορεύει, ποιο τραγούδι! Αφού χορέψουν οι νοικοκυραίοι, πάλι όλοι μαζί, οι χωριανοί μαζί με τους οργανοπαίχτες, επισκέπτονται το επόμενο σπίτι. Στο «φεύγα», οι νοικοκυραίοι δίνανε στους επισκέπτες κι από ένα κόκκινο αυγό. Στο επόμενο σπίτι, ξανά το ίδιο...με ανταγωνισμό, ποιος να βγάλει τον καλύτερο μεζέ...μέχρι αργά το απόγευμα, ώσπου να «τελειώσουν» τα σπίτια του κάτω μαχαλά. Στη συνέχεια, ακολουθεί η **δεύτερη νύχτα γλεντιού** στην πλατεία του χωριού.

Σημειωτέον, ότι σε όποια σπίτια του χωριού πενθούσαν, πήγαιναν μεν όλοι να ευχηθούν, πλην όμως σε αυτά, δεν «παίζανε τα όργανα», ούτε κερνούσαν κανέναν. Κατ' εξαίρεση, εάν επρόκειτο για ηλικιωμένο αποβιώσαντα, τότε οι βιολιτζήδες, με εντολή των οικείων του, παίζανε ένα μοιρολόι.

Ως προς το μοναδικό στο είδος του έθιμο, του «ΠΑΝΗΓΥΡΙΟΥ», τόσο μέσα στο κοιμητήριο, όσο κι από σπίτι σε σπίτι του Γερομεριού, του οποίου η ρίζα, χάνεται μέσα στους αιώνες, υπάρχουν ερμηνευτικές προσεγγίσεις και παραλλαγές τους, που εδράζουν την βασιμότητά τους, τόσο σε αρχαιοελληνικά ειδωλολατρικά δρώμενα, όσο στο χαρμόσυνο μήνυμα της Αναστάσεως. Δεν είναι της παρούσης, μια αναλυτική αντιπαράθεση των διαφόρων ερμηνειών. Εδώ, απλά θα γίνει μια περιληπτική αναφορά, σε ιεροτελεστίες προϊστορικών χρόνων, όπως: **α)** η «σπονδή - χοή» και **β)** τα **ανθεστήρια**.

Όπως προαναφέραμε παραπάνω, είναι παραδεκτή επιστημονικά, η ύπαρξη αρχαιοελληνικού ναού, του Δία, στη θέση που βρίσκεται σήμερα το μοναστήρι (το δέχεται έμμεσα κι η αδελφότητα των μοναχών (βλ. Προσκυνητάριον, ό.π., σελ. 29). Ήταν άλλωστε, σύνηθες φαινόμενο, με την καθιέρωση του Χριστιανισμού, ως επίσημης θρησκείας του Βυζαντίου, να μετατρέπεται, ένας αρχαιοελληνικός ναός σε χριστιανικό ναό. Αυτή η «επιβολή», της νέας θρησκείας, δεν μπόρεσε να εξαλείψει ολοσχερώς από τους κατοίκους, τις λατρευτικές συνήθειες της προγενέστερης θρησκείας, με αποτέλεσμα, να διατηρηθούν μέχρι και σήμερα, πολλά ειδωλολατρικά κατάλοιπα, όπως η «σπονδή-χοή» και τα «ανθεστήρια».

Συγκεκριμένα:

α) ως προς την «σπονδή - χοή»

Μια απ' τις πιο συνηθισμένες ιεροτελεστίες προϊστορικών χρόνων είναι η «σπονδή - χοή». Κύρια πράξη της σπονδής, ήταν η έκχυση κάποιου υγρού (κρασιού, νερού, μελιού, λαδιού, γάλακτος, κλπ.) στη φωτιά του βωμού, όπου θα γινόταν η θυσία, ή στη γη, ή στη θάλασσα, όταν η σπονδή γινόταν «εν πλώ». Κατά την ώρα της σπονδής ψαλλόταν ωδή, η οποία συνοδεύονταν από αυλό που έπαιζε ο σπονδαύλης, ενώ δεν έλειπαν και οι ευχές... Συχνά, μετά τη σπονδή σε νεκρό έβαζαν ολόγυρα στο μνήμα κλαδιά μυρσίνης ή άλλων μυρωδικών θάμνων... (βλέπε Λάμπρος Βρεττός, Λεξικό Τελετών, Εορτών και Αγώνων των αρχαίων Ελλήνων, Αθήνα 2002, Β' Εκδ., σελ. 645). Οι αναίμακτες σπονδές, όταν απευθύνονταν σε νεκρούς λέγονταν **χοές ή λοιβές**. «Ίδια εύχρηστον υγρόν προς σπονδάς ήτο ο οίνος κεκραμένος μεθ' ύδατος (βλ. Μεγάλη Ελληνική Εγκυκλοπαίδεια, τόμ. 22^{ος}, Αθήνα , Β' Εκδ., σελ. 250). Τα υγρά (σπονδές-χοές) τα έχυναν στον τάφο των νεκρών και θεωρούνταν σαν τροφή, αφού πίστευαν πως ζουν κάτω απ' τη γη. «Οι χοές αφήνουν σημάδια στον τάφο και απ' αυτά τα σημάδια βλέπουν οι άνθρωποι αν έναν τάφο το περιποιούνται οι συγγενείς ή όχι» (Λ. Βρεττός, ό π. σελ. 245)

β) ως προς τα «ανθεστήρια»

Τα **ανθεστήρια** ήταν ετήσια διονυσιακή γιορτή της αναγέννησης της φύσης, αλλά και γιορτή των νεκρών, «γιορτή της χαράς αλλά και γιορτή

της θλίψης ...που σχετίζονταν με το ανέβασμα των ψυχών στον επάνω κόσμο και την παρουσία βλαβερών πνευμάτων», (βλ. (Λ. Βρεττός, ό π., σελ. 87). Τα ανθεστήρια κρατούσαν τρεις μέρες. Την πρώτη ημέρα, τα Πιθοίγια, έκαναν σπονδές έξω από το κλειστό ιερό του Διονύσου...άνοιγαν τα πιθάκια με κρασί, στεφανώνονταν με άνθια στεφάνια κι έπαιρναν μέρος στη γιορτή προς τιμή του Λιμναίου Διονύσου, έπιναν, χόρευαν και τραγουδούσαν ευχαριστώντας τον Διόνυσο. «Ήταν, δηλαδή, τα πιθοίγια μια πάτρια γιορτή στη οποία συμμετείχαν οι πάντες», (Λ. Βρεττός, ό π., σελ. 89). Την δεύτερη μέρα της ιερογαμίας και τελετής των Χοών, «νύμφες και μαινάδες, ακολουθούμενες από σάτυρους, χόρευαν στους ήχους των αυλών και τυμπάνων και τραγουδούσαν τον ιερό ύμνο των Βακχίδων...οι χορευτές είχαν άνθια στεφάνια στα κεφάλια τους...», (Λ. Βρεττός, ό π., σελ. 90). Η τρίτη μέρα των Ανθεστηρίων, ήταν η εορτή των Χύτρων «αφιερωμένη στους νεκρούς», (Λ. Βρεττός, ό π., σελ. 89). Μέσα σε πύλινες χύτρες (Χύτροι) ετοιμάζαν έναν χυλό από χόρτο και διάφορους σπόρους (σιτάρι, λαθύρια κ. ά. = πανσπερμία, σημερινά κόλλυβα) για τις ψυχές, που, όπως πίστευαν, ξαναγύριζαν αυτή τη μέρα κοντά τους. Έκαναν θυσία στο Διόνυσο και στον Χθόνιο και Ψυχοπομπό Ερμή, στον οποίο πρόσφεραν την πανσπερμία και καλούσαν τις ψυχές των νεκρών τους στο φαγητό και στη συντροφιά τους (βλ. Λ. Βρεττός, ό π., σελ. 94).

Μια αντιπαραβολή, των ανωτέρω ιεροτελεστιών των προϊστορικών χρόνων, σε συνδυασμό, με τα δρώμενα στο νεκροταφείο του Γιρομεριού, όπως το άναμμα του καντηλιού, το κόκκινο αυγό και τα λουλούδια, που αφήνουν στον τάφο οι συγγενείς τους, το παίξιμο πάνω από το μνήμα του νεκρού, του αγαπημένου του τραγουδιού και το μήνυμα της Αναστάσεως περί αναμονής της Δευτέρας Παρουσίας, καθώς επίσης και το πανηγύρι των χωριανών που ακολουθεί στη συνέχεια, από σπίτι σε σπίτι, συνοδεία των βιολιτζήδων, παρά τις αποκλίσεις που επέφερε η πάροδος τόσων αιώνων, καταδεικνύουν πολλές ομοιότητες μεταξύ τους. Σημασία έχει, ότι παρότι πέρασαν τόσοι αιώνες, **το μοναδικό αυτό έθιμο, χάρη στη φιλοπατρία των Γιρομεριτών, αντιστέκεται με πείσμα, στο διάβα του χρόνου.**

Την **Τρίτη του Πάσχα**, το πρωί, όλοι οι χωριανοί ανηφορίζουν για τον Άγιο Αντώνιο, να λειτουργήσουν το εξωκκλήσι, το οποίο βρίσκεται σ' ένα μικρό οροπέδιο της ίδιας πλαγιάς, όπου είναι χτισμένος ο δεύτερος μαχαλάς της Κοινότητας, ο οποίος ονομάζεται «Σταυρός» και σε υψομετρική διαφορά, περίπου 150μέτρα, ψηλότερα από αυτόν.

Ορισμένοι από τη νέα γενιά, ιδιαίτερα τολμηροί, αφήνουν για λίγο την εκκλησία και πηγαίνουν στους παρακείμενους απόκρημνους βράχους, στα αποκαλούμενα «τσέπια» του Αγίου Αντωνίου, να κόψουν ανθισμένο

αμάραντο. Επιστρέφοντας, μοιράζουν από ένα λουλούδι αμάραντου -με το διαπεραστικό, ελαφρύ και γλυκό άρωμά του- κυρίως στις γυναίκες.

Φωτογραφία 8 : Άποψη του «Σταυρού» . Στην κορυφή ο «Αγ. Αντώνης»

Μετά το πέρας της Θ. Λειτουργίας, οι χωριανοί σ' ένα πλάτωμα, λίγα μέτρα δίπλα από την εκκλησία, στήνουν για λίγο χορό μεταξύ τους. Στην συνέχεια, κατηφορίζουν, την ευωδιαστή με άνθη φασκόμηλου βουνοπλαγιά, κι επισκέπτονται όλοι, μαζί με τους οργανοπαίχτες, ένα προς ένα τα σπίτια του δεύτερου μαχαλά του Σταυρού. Και σε αυτά, γίνεται το ίδιο γλέντι, φαγητό κλπ., όπως ακριβώς κάνανε και την Δευτέρα του Πάσχα, στα σπίτια του Κάτω Μαχαλά. Το βράδυ, ακολουθεί για τρίτη βραδιά πανηγύρι στην πλατεία. Μεσολαβούσε ένα διάλειμμα την Τετάρτη και Πέμπτη.

Την **Παρασκευή του Πάσχα**, πρωί, όλοι οι χωριανοί πήγαιναν να λειτουργήσουν το εξωκλήσι, της Ζωοδόχου Πηγής το οποίο βρίσκεται σε απόσταση περίπου 4χιλ. από το χωριό, εντός μιας μεγάλης σπηλιάς, στη θέση Ροδάκι. Επάνω από την εν λόγω σπηλιά, υπάρχουν κι άλλες μεγάλες σπηλιές, μεταξύ αυτών κι εκείνη, στην οποία ασκήτευε ο Όσιος Νείλος και οι υποτακτικοί του, γι αυτό τον λόγο, αποκαλείται από τους χωριανούς «**Ασκηταριό**» δηλ. ασκητήριο. Μπρος στην πρόσοψη του ασκητηρίου, υπάρχουν υπολείμματα παλαιάς εικονογράφησης, είναι δε, αδύνατη η ανάβαση σ' αυτό. Μόνο κάποιοι άνδρες των Ειδικών Δυνάμεων, στα πλαίσια στρατιωτικής άσκησης, το κατάφεραν. Ουδείς γνωρίζει, με ποιά τεχνική, ανέβαιναν τότε οι ασκητές. Πιθανόν με δίχτυ, όπως συμβαίνει και στα Μετέωρα.

Φωτογραφία 9 : Αριστερά : Αποψη της «Ράχης».Στο βάθος αριστερά «του Ροδάνι με το Ασκηταριό»

Δεξιά : Το «Ασκηταριό»

Μετά το πέρας της Θ. Λειτουργίας, οι χωριανοί, επισκέπτονται όλοι, μαζί με τους οργανοπαίχτες, ένα προς ένα τα σπίτια του τρίτου μαχαλά της «Ράχης». Και σε αυτά, γίνεται το ίδιο γλέντι, με φαγητό κλπ., όπως ακριβώς κάνανε Δευτέρα και Τρίτη του Πάσχα.

Το βράδυ, συνεχίζονταν στο Λιόμπιο το πανηγύρι, για τέταρτη ημέρα, πλην όπως ήταν προγραμματισμένα επιπροσθέτως και χορευτικά δρώμενα, παρουσία και των Αρχών του Νομού, οργανωμένα, αρχικά από το Σπίτι Παιδιού κι αργότερα, μετά την παύση λειτουργίας του, από τον Πολιτιστικό Σύλλογο του χωριού.

Ομάδα, αποτελούμενη από νέες γυναίκες, ντυμένες με την παραδοσιακή νυφική στολή του χωριού και νέους άνδρες, ντυμένους με φουστανέλες – δυστυχώς, δεν υπάρχει πλέον καμιά διαθέσιμη ανδρική παραδοσιακή στολή- , χόρευε διάφορους παραδοσιακούς χορούς, τους οποίους είχε μάθει, κάνοντας πρόβες στο Σπίτι Παιδιού, υπό την επίβλεψη της «αρχηγού».

Την νυφική στολή, είναι μοναδική και την φορούσαν, μέχρι την δεκαετία του 1960, μόνο οι νύφες του Γιρομεριού, Φοινικιού, Σίδερης, Φανερωμένης και Ξέχωρου. Το άσπρο νυφικό, από την δεκαετία του 1970 και μετέπειτα, δυστυχώς την εξαφάνισε. Οι στολές, κατασκευάζονταν σε ειδικά εργαστήρια του Φοινικιού. Είχαν χειροποίητα κεντήματα και τις φορούσαν οι γυναίκες, όχι μόνο κατά την ημέρα του γάμου τους, αλλά και επί σειρά ετών, όπως τις Κυριακές, τις γιορτές και στα πανηγύρια.

Φωτογραφία 10 : Γυναίκες του Γιρομεριού ντυμένες την «νυφική στολή»

Η νυφική στολή αποτελούνταν από: το γελέκι, τη **σαρταμάκα**, το φουστάνι και την **ποδιά** που έφεραν συμμετρικά κεντήματα με χρυσοκλωστή. Τα κεντήματα γίνονταν στα μανίκια, στο στήθος, στην ποδιά και στον ποδόγυρο του φουστανιού. Στο κεφάλι φορούσαν νυφικό μεταξωτό μαντήλι, με λεπτό χειροποίητο κέντημα τις **μπιρμπίλιες** (αναπαρίσταναν λουλούδια, φύλλα, καρπούς, πεταλούδες κλπ.). Το γλέντι τελείωνε ξημερώματα του Σαββάτου... κι έκλεινε με ταγκό!

II. ΑΝΤΙ ΕΠΙΛΟΓΟΥ

Έτσι γιόρταζαν «παλαιότερα» το Πάσχα στο Γιρομέρι. Τώρα από τις ουσιαστικά πέντε ημέρες πανηγυριού, έχουν καταργηθεί, τα δρώμενα του Μ. Σαββάτου (πολυφωνικά καθιστικά κλπ. τραγούδια), οι εκδηλώσεις της Παρασκευής του Πάσχα (στο Ροδάνι) και δυστυχώς, υπάρχει έντονη τάση, να καταργηθεί η Λειτουργία στο εξωκλήσι του Αγίου Αντωνίου την Τρίτη του Πάσχα.

Θα ήταν κυριολεκτικά έγκλημα, να καταργηθεί το πανηγύρι των νεκρών (όπως το αποκαλούν πολλοί) της Δευτέρας του Πάσχα, διότι παραμένει ο πιο ισχυρός συνδετικός κρίκος, μεταξύ των απανταχού Γιρομεριτών.

Φωτογραφία 11 :

Πετροπελεκητές στο χέρι αυλόπορτες, χαρακτηριστικά δείγματα πανέμορφης λαϊκής τέχνης.

Πολλές, στέκουν ακόμη όρθιες (βλ. δεξιά)... λιτά κι απέριττα απομεινάρια μαρτυρίας, του λαμπρού παρελθόντος τους.

Κάποιες άλλες (βλ. αριστερά), κόντρα στο διάβα του χρόνου... προσμένουν υπομονετικά τ' αφεντικά τους, από τα «ξένα και τα μακρινά», να ξανανοιξουν.

Το γνωρίζουν όλοι οι Γιομεριάτες, ότι δεν αρκεί να αναπολούμε «τα παλιά», αλλά θέλει επίπονη και επίμονη προσπάθεια από όλους τους χωριανούς, για να κρατηθούν ζωντανά και να μην σβήσουν τα ήθη και έθιμά μας. Το οφείλουν όλοι στα «πεθαμένα τους», μα πολύ περισσότερο στην νέα γενιά. Δεν παραβλέπει κανείς, ότι οι νέες δυνατότητες επικοινωνίας, όπως κινητά τηλέφωνα, Face Book Social media κλπ., έχουν εξοβελίσει αρκετά από τα έθιμα και τις παραδόσεις που είχαμε τις «παλαιές, καλές εποχές». Τότε περίμεναν όλοι (!) το πανηγύρι, για να χορέψουν, να φάνε ψητό κρέας, να γνωρίσουν και να προξενέψουν νέους και νέες, να συναντήσουν ξενιτεμένους, φίλους κλπ. Ήταν σημείο αναφοράς για όλους το Πάσχα στο χωριό, στην Πλατεία στο Λιόμπιο. Πρέπει, διατηρώντας τα μοναδικά στην Ελλάδα προπεριγραφόμενα δρώμενα του Πάσχα, να δώσουμε την δυνατότητα στη νέα γενιά, να γνωριστεί και να δεθεί με τα πατρογονικά της. Να μάθει και να τιμήσει τις ρίζες της. Ν' ατενίσει μ' άλλη οπτική γωνιά την σημερινή πραγματικότητα και να προγραμματίσει μ' εμπιστοσύνη κι ασφάλεια το μέλλον της.